

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "De europeiska företagens konkurrenskraft"

(2005/C 120/17)

Den 20 februari 2004 bad Europeiska kommissionens ordförande Romano Prodi på Europeiska kommissionens vägnar Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att utarbeta ett förberedande yttrande om "De europeiska företagens konkurrenskraft".

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 20 september 2004. Föredragande var **Bruno Vever**, och medföredragande **Susanna Florio**.

Vid sin 412:e plenarsession den 27–28 oktober 2004 (sammanträdet den 27 oktober 2004) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 105 röster för, 3 röster emot och 2 nedlagda röster:

1. Sammanfattning

1.1 EU ställs inför ökade utmaningar vad gäller konkurrenskraften, klämd mellan sina stora industrialiserade partner och framväxande ekonomier med låga produktionskostnader. Denna situation åtföljs av en relativ sjunkande tillväxt och försenade investeringar i utbildning, forskning och ny teknik samtidigt som utlokaliseringen av europeiska företag för att möta den internationella konkurrensen ökar.

1.2 I den europeiska samhällsmodellen, som fäster stort värde vid arbetsmarknadsrelationerna, saknar emellertid inte EU-företagen konkurrensfördelar:

- Utrikeshandeln vittnar om att EU i hög grad deltar i globaliseringen.
- Den utvidgade inre marknaden är i dag världens största.
- Den monetära unionen, som ännu är begränsad, är ett framsteg utan motsvarighet i andra delar av världen.
- Det pågående Lissabonprogrammet omfattar ekonomiska, sociala och miljömässiga reformer som bland annat syftar till att varaktigt stärka EU:s konkurrenskraft.

1.3 Även om vissa av Europas konkurrensfördelar fortfarande snarare beror på pågående processer än på stadigvarande resultat, lider EU av en rad handikapp som drabbar de europeiska företagen och bidrar till dagens svaga resultat när det gäller tillväxt och sysselsättning. Följande orsaker kan nämnas:

- EU:s administration och regelverk stöder inte företagsamhet i tillräcklig utsträckning.
- Det finns alltför många hinder på den ännu inte genomförda inre marknaden.
- Trots den monetära unionen saknas alltför en verklig ekonomisk union.

- Genomförandet av Lissabonstrategin har också drabbats av en rad förseningar.

1.4 För att få fart på de europeiska företagens konkurrenskraft framhåller kommittén fyra krav som alla är kopplade till varandra:

1.4.1 Den första prioriteringen är att återvinna de ekonomiska aktörernas förtroende med hjälp av följande:

- En tydligare bild av EU:s målsättning i dess globala sammanhang.
- En förenklad lagstiftning på både EU-nivå och nationell nivå, som lämnar större utrymme för självreglering och samreglering på arbetsmarknaden.
- Åtgärder som gör det lättare att etablera och utveckla företag – riskkapital, företagartutbildning, stöd till små och medelstora företag.
- Bättre stöd till innovativa EU-initiativ för företag och till ett aktivt deltagande av övriga aktörer i näringsliv och samhälle.

- Fler program för utbildning, behörighet och omskolning av framför allt äldre arbetstagare.

1.4.2 En annan prioritering är att genomföra de viktigaste bestämmelserna för inre marknaden, som inte borde skjutas upp till efter 2010, den tidsgräns för konkurrenskraften som fastställdes i Lissabon – utan att man för den skull bortser från de behov som sedan följer för att ständigt underhålla den. Detta förutsätter följande:

- Striktare regler för att införliva EU-direktiv, där regeringarna tar större ansvar. EU-stöden till svagare länder kan om nödvändigt inriktas på att minska förseningarna i överföringen av lagstiftningen.

- Beslut, som företagen alltför länge väntat på, som syftar till att avskaffa dubbelbeskattning, förenkla EU:s mervärdesskattesystem, inrätta en förenklad stadga för Europabolag som är öppen för små och medelstora företag, och lösa frågan om gemenskapspatent.
- Säkrare och smidigare handelsutbyte genom ett stärkt administrativt samarbete, gemenskapsinspektioner av den gemensamma marknaden, harmoniserade tullkontroller vid de yttre gränserna samt bättre effektivitet och ökat samarbete inom de offentliga tjänsterna, vilket också skulle kunna motivera att man i vissa fall möjliggör utvecklingen av tjänster i allmänhetens intresse på EU-nivå.

1.4.3 Ett stärkande av de europeiska företagens konkurrenskraft förutsätter också en utveckling – genom en strategi som också den är i takt med den tidsgräns för konkurrensmålet som fastställts till 2010 – av en ekonomiskt dynamisk union i anslutning till euron som med stöd av en lämplig penningpolitik kan stärka tillväxten och sysselsättningen. Detta skall åstadkommas genom följande åtgärder:

- En gradvis utvidgning, men utan omotiverade förseningar, av den monetära unionen till de nya medlemsstaterna.
- Krav på ett utlåtande på förhand, och inte i efterhand, från unionen om medlemsstaternas finansiella lagförslag.
- En tillnärmning av beskattningen under förhållanden som är kompatibla med en ekonomi som är öppen för handelsutbyte och som både lockar till sig investeringar och värnar om den sociala sammanhållningen, om så behövs genom ett stärkt samarbete.
- Åtgärder som direkt stöder den ekonomiska verksamheten och tillväxten i EU: utveckling av offentlig/privata partnerskap för att finansiera ny transeuropeisk infrastruktur i den utvidgade unionen, befastande av en industriell EU-strategi som bidrar till investeringar i ny teknik, forskning och utbildning samt till att skapa riktlinjer även för konkurrens- och handelspolitiken, mobilisering av EU:s tekniska resurser i stora projekt av gemensamt strategiskt intresse också på säkerhetsområdet.
- En förstärkt och omdisponerad gemenskapsbudget som är anpassad till prioriteringarna i denna gemensamma ekonomiska politik.

1.4.4 Genomförandet av de strukturella reformerna i Lissabonstrategin kräver större beslutsamhet och samstämmighet:

- En tydligare jämförande bedömning av det faktiska läget inom de ekonomiska reformerna och investeringarna (öppning av marknaderna, tillgång till finansiering, stärkt forskning), de sociala reformerna, (utbildning, arbetsmarknaden, social trygghet, företagsinvesteringar i humankapitalet), de administrativa reformerna (sänkt budgetunderskott, förenklad lagstiftning) och de miljömässiga reformerna.
- En bättre samordning av dessa reformer i förhållande till bland annat konkurrensmålet, med hjälp av ett ökat deltagande av gemenskapsinstitutionerna och en förenkling av samordningsprocessen.
- Ett bättre utnyttjande av arbetsmarknadens parter i utformningen, genomförandet och styrningen av reformerna och ökad tilltro till deras förmåga att dra till sig investeringar.

1.5 Sammanfattningsvis konstaterar kommittén att de europeiska företagens bristande konkurrenskraft är det höga pris ett EU med otillräcklig företagsamhet i dag får betala – ett EU som tar lång tid på sig att fatta beslut och anpassa sig till internationella förändringar, som alltjämt är ofullbordat på många områden, vars reformer är försenade och som inte lyckas utnyttja sina egna fördelar på grund av bristande beslutsamhet och ibland inkonsekvent och följaktligen också kontraproduktivt agerande. För att råda bot på denna situation krävs resoluta åtgärder som för att bli framgångsrika måste utgå ifrån en mer beslutsam tillväxtstrategi. De ekonomiska faktorerna, såväl utbud som efterfrågan, måste stimuleras inom en smidigare och effektivare europeisk inre marknad. Kommittén ställer sig särskilt positiv till uppmaningen vid EU-toppmötet i våras att främja nya partnerskap för dessa reformer, såväl på nationell nivå som på EU-nivå, genom att djupare engagera arbetsmarknadens parter. Kommittén vill understryka behovet av att alltjämt hålla siktet på tidsgränsen 2010, som bör inbegripa såväl genomförandet av Lissabonreformerna som fullbordandet av inre marknaden och genomförandet av en verklig ekonomisk union, som är konkurrenskraftig och grundar sig på den monetära unionen samtidigt som den till fullo integrerar kraven på en hållbar utveckling.

2. Inledning

2.1 Detta yttrande har utarbetats på grundval av en begäran om ett förberedande yttrande från kommissionens ordförande Romano Prodi den 20 februari 2004, där han bad Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att lägga fram en analys av och rekommendationer rörande problemen med de europeiska företagens konkurrenskraft. Det gäller bland annat att ringa in vad som är företagets största problem, vilka hinder som skapas av den miljö i vilken de verkar samt alternativa förslag till att råda bot på dessa problem mot bakgrund av vår samhällsmoddell.

2.2 I likhet med i Sapir-rapporten från juli 2003 betonas i åtskilliga nyligen genomförda analyser den försämrade konkurrenskraften i EU, som hamnat i kläm mellan sina stora industrialiserade partner som USA och Japan, och framväxande ekonomier med låga produktionskostnader (Kina och Indien) som alltmer använder sig av ny teknik och investerar i utbildning och infrastruktur. Av olika statistiska uppgifter (till exempel när det gäller export, bytesbalans och utvecklingen av företagens vinster osv.) framgår det att den europeiska ekonomin och en övervägande majoritet av de europeiska företagen är synnerligen konkurrenskraftiga. Många indikatorer är dock alarmrande: låg tillväxt, otillräckliga investeringar, otillräcklig efterfrågan, en kvantitativ minskning av antalet arbetstillfällen och i vissa fall även en kvalitativ försämring (osäkra arbetstillfällen), nedläggning av europeiska produktionsanläggningar, forskarflykt, ökande budgetunderskott, stigande kostnader för de sociala trygghetssystemen och en befolkning som blir allt äldre, vilket innebär ökade finansieringsproblem.

2.3 För att kompensera de höga kostnaderna (arbete, skatter, lagstiftning) i Europa väljer många företag automatisering (produktion, administration) eller utlokalisering av större eller mindre omfattning till tredje land med lägre kostnader och mindre reglering, främst till de framväxande ekonomierna.

2.4 Det vore säkerligen bedrägligt att försöka motverka dessa strategier med auktoritära åtgärder. Den europeiska ekonomin är ofrånkomligen involverad i en alltmer globaliserad ekonomi, och denna oåterkalleliga process bidrar både till utvecklingen i de olika länder som är en del av detta skeende och till stabiliteten i världen, i den mån som denna strategi är tillräckligt underbyggd för att skapa verkliga ekonomiska och sociala framsteg.

2.5 Med beaktande av dessa allmänna villkor framträder följande krav:

2.5.1 I dagens läge är det mer nödvändigt än någonsin att globaliseringen omgärdas av effektivare och rättvisare internationella regler. Konkurrenskraften får inte i något som helst fall likna en okontrollerad spiral som leder till ytterligare sänkningar av kostnaderna utan hänsyn till aspekter som hälsa, trygghet och sociala framsteg, en balanserad och hållbar utveckling och miljöskydd. Konkurrenskraften bör tvärtom placeras i en internationellt erkänd ram med ett minsta antal villkor med avseende på konkurrens, trygghet, kvalitet, sociala rättigheter och miljö. Detta förutsätter ett aktivt ingripande av internationella reglerings- och utvecklingsorgan, t.ex. Världshandelsorganisationen (WTO), Internationella valutafonden, Världsbanken och Internationella arbetsorganisationen (ILO), vilka fortfarande i dag brister i effektivitet, är alltför fristående från varandra och enligt somliga inte är tillräckligt

öppna för insyn och föga aktiva. Till den änden har EESK verkat för och senare stött WTO-dagordningen från Doha, men är i dag mycket oroad över svårigheterna att driva förhandlingarna framåt.

2.5.2 Det finns likaså ett brådskande behov av att stärka EU:s konkurrenskraft gentemot konkurrenterna under villkor som säkerställer den ekonomiska och sociala utvecklingen, sammanhållningen och sysselsättningen och skyddar miljön. Detta kräver att man inom ramen för den europeiska modellen för arbetsmarknadsrelationer bättre utnyttjar de europeiska företagens starka sidor, avhjälper deras handikapp eller låter dem uppvägas av bättre kvalitet och högre produktivitet då de inte kan undanröjas strukturellt (såsom skillnader i arbetskraftskostnader mellan Europa och utvecklingsländerna).

2.5.3 Det är varken realistiskt eller önskvärt att EU inleder en pris- och kostnadskonkurrens med betydligt mindre utvecklade ekonomier då man inte kan kompensera skillnaderna genom ökad produktivitet. Den europeiska ekonomin tvingas därmed ständigt framåt och in i en konkurrenssituation där den framför allt måste höja produktiviteten – både kvantitets- och kvalitetsmässigt – men också den innovativa kapaciteten, i synnerhet på det tekniska planet. Detta innebär en proportionell ökning av de mänskliga, tekniska, industriella samt finansiella investeringarna.

3. De europeiska företagens konkurrensmässiga fördelar

3.1 Aktivt deltagande i globaliseringen

3.1.1 Europa är i dag den främsta importören och exportören på världsmarknaden, alltså en central handelspartner i världen. Europeiska företag behåller sin konkurrenskraft vid export och gentemot den internationella konkurrensen genom att öka produktiviteten för att optimera sina kostnader, inklusive lönekostnader, genom att garantera kvaliteten hos sina produkter och tjänster samt genom nydaningar för att bättre anpassa sig till marknadsvillkoren. På detta sätt lyckas dessa företag göra sig representerade inom de flesta ekonomiska verksamhetsområden, och särskilt inom följande områden:

- Livsmedelsindustrin, där de intar tätplatsen i den internationella handeln.
- De största industrigrenarna som bilindustrin, flyg- och rymdindustrin, kemiindustrin, byggnadsindustrin, offentliga arbeten, telekommunikation etc., där de europeiska företagen också är bland de mest konkurrenskraftiga.
- Verksamhet inom produktion och distribution av energi – olja, kärnkraft, gas, alternativa energiformer – och miljöteknik.

— Tjänstesektorn där de europeiska företagen ofta intar tätplatsen på världsmarknaden – handel, finanser, försäkringar, transport, programvara för datorer, turism, hälsa etc.

3.1.2 Europeiska företag investerar också mycket på världsmarknaden och bidrar så till ekonomisk tillväxt i ett stort antal regioner världen över, och särskilt i Asien. Om Asiens tillväxtekonomier kan komma att konkurrera med Europa på olika områden blir de också mycket viktiga industri- och handelspartner till den europeiska ekonomin och dess företag, som leverantörer, medarbetare, distributörer, underleverantörer och kunder.

3.1.3 De europeiska företagen bör just på grund av den mycket viktiga roll de spelar i utvecklingsländerna föregå med gott exempel när det gäller att utveckla fackliga normer i dessa länder, bland annat vad avser tillämpningen av de grundläggande fackliga rättigheter som fastställts av ILO. EESK kommer att fortsätta att engagera sig och delta i initiativ som syftar till att utveckla denna nödvändiga medvetenhet om den internationella handelns sociala dimension.

3.1.4 Europeiska företags internationella handels- och investeringsverksamhet stöds av Europeiska unionen som med enad röst, genom Europeiska kommissionen, försvarar företagets intressen vid internationella förhandlingar, framför allt inom ramen för WTO.

3.2 Den stora kontinentala marknaden

3.2.1 Den inre marknaden är de europeiska företagens största fördel. Den bygger på gemensamma bestämmelser med en allmän princip om ömsesidigt erkännande som kompletterats med åtskilliga harmoniseringar genom 1 500 direktiv, 300 förordningar och nära 20 000 gemensamma regler och man finner här den övervägande majoriteten av lagstiftningen för företagsverksamhet. Att påpeka dess ekonomiska och sysselsättningsmässiga fördelar, vilket redan gjordes i Cecchini-rapporten i slutet av 1980-talet, är fortfarande aktuellt, även om prognoserna i denna rapport inte har kunnat bekräftas fullständigt vid utgången av 1992, till lika delar beroende på den osäkra ekonomiska konjunkturen som att gemensamhetsprogrammet ännu inte fullbordats.

3.2.2 Den europeiska inre marknaden är i dag den största i världen med sina 25 medlemsstater, direkta förbindelser med andra europeiska länder, bl.a. Schweiz och Norge, och framtida utvidgningar. Denna stora inre marknad förenar över en halv miljard européer, vilket gör att den väger tyngre än den amerikanska eller den kinesiska marknaden. Detta statusmässiga konstaterande bör europeerna understryka i högre grad.

3.2.3 Samtidigt som dessa friheter bidrar till sammanhållningen i Europa, gör de det möjligt för företag att utveckla sin handel och sitt samarbete samt göra omstruktureringar och företagsfusioner, vilket ger många av dem en internationell dimension. Små och medelstora företag har också kunnat dra fördel av europeiska underleverantörsavtal, tack vare avskaffandet av formaliteter inom gemenskapen. Infrastrukturer har utvecklats genom de transeuropeiska nätverken för transporter, energi och telekommunikation. Omfattande industriprogram (jfr Airbus, Europeiska rymdorganisationen) har uppmuntrat till forskning och innovation hos företag av olika storlekar. Utöver sysselsättningen har den stora marknaden underlättat rörligheten för forskare och studenter – fler än en miljon har fått stöd genom programmet Erasmus.

3.2.4 Man bör även nämna den pågående eller redan genomförda avregleringen av tidigare offentliga monopol på inre marknaden till följd av flera olika direktiv på områdena för transporter, energi, post osv. Dessa åtgärder är ett lämpligt sätt för kommissionen att – utöver de nödvändiga avregleringarna till följd av inre marknadens krav – se till att inte äventyra begreppet tjänster i allmänhetens intresse som på ett strukturellt sätt bidrar till EU:s ekonomiska och sociala utveckling.

3.3 Den monetära unionen

3.3.1 Övergången till euro är den hittills mest markanta förändringen på den inre marknaden. Genom att införa en enda valuta för tolv medlemsstater, som förenar 300 miljoner européer, har man med euron eliminerat växelkursrisker inom euroområdet, neutraliserat transaktionskostnaderna i samband med handel och säkerställt en permanent öppenhet och insyn vad gäller ekonomiska uppgifter. Euron är också en valuta med internationell dimension. Om eurons nuvarande höga kurs i förhållande till den amerikanska dollarn utgör ett hinder för exporten – samtidigt som den gynnar importen, särskilt av olja och råvaror – kommer kursförhållandet mellan euron och dollarn, som var omvänt för bara något år sedan, att fortsätta att förändras i framtiden.

3.3.2 Denna monetära union som i dag saknar motsvarighet i världen har också visat upp Europas kapacitet att fullfölja ett stort innovativt och mobiliserande projekt som har väsentliga konsekvenser för dess medborgare och företag. Den monetära unionen har förstärkt Europas synlighet utåt avsevärt och stärkt den europeiska internationella förhandlingspositionen, till förmån för de europeiska företagen.

3.3.3 Tillväxt- och stabilitetspakten som åtföljer euron syftar till att skapa ett minimum av monetär konvergens genom regler som bromsar den offentliga sektorns underskott och inflation. Den säkerställer företagens möjlighet att förutse utvecklingen inom en stabil ram, vilket är fördelaktigt för deras konkurrenskraft. Tillväxt- och stabilitetspakten utgör också det första steget på väg mot en verklig integrerad ekonomisk union. Man kan inte förvänta sig en hållbar monetär union om inte ytterligare framsteg görs, bland annat inom ramen för företagens konkurrenskraft. Dessa framsteg utgör en viktig beståndsdel av Lissabonstrategin.

3.4 Reformambitionerna från Lissabon

3.4.1 Vid Europeiska rådets möte i Lissabon i mars 2000 beslutades att man skulle påbörja ett omfattande program för ekonomiska, sociala och administrativa reformer på både nationell och europeisk nivå, för att under tiden fram till 2010 göra Europa till världens mest dynamiska och konkurrenskraftiga ekonomi som kan säkerställa en hållbar ekonomisk tillväxt, fler och bättre arbetstillfällen samt större social sammanhållning. Denna strategi utgör en färdplan för den europeiska ekonomin i dess arbete med att samla sina krafter inför globaliseringen, i ett mer konkurrenskraftigt Europa.

3.4.2 Reformerna är viktiga och förbundna med de europeiska företagens största konkurrensmässiga utmaningar. Reformerna avser följande:

- Bättre tillgång till finansiering, inbegripet riskkapital, särskilt för små och medelstora företag och innovativa företag.
- Reducering av skattetrycket på arbete, särskilt på okvalificerat arbete inom låglönebranscher, för att göra arbetskostnaderna mindre avskräckande.
- Sänkning av budgetunderskottet som är knutet till prisstabilitet och rimliga skatter.
- Främjande av innovation, vilket de europeiska företagens tekniska kapacitet är beroende av.
- Anpassningar på utbildningsområdet, framför allt för att bättre kunna möta den nya ekonomiska, yrkesmässiga och tekniska verkligheten.
- En moderniserad arbetsmarknad, som underlättar arbetet med att skapa en bättre balans mellan utbud och efterfrågan på arbetstillfällen, en bättre förvärvsfrekvens, förbättrade

arbetsförhållanden i kombination med en mer effektiv användning av utrustning som leder till högre produktivitet.

- Effektivitet och hållbarhet vad gäller de sociala trygghetssystemen, för att kunna möta de problem som uppstår till följd av ökande utgifter, särskilt med den åldrande befolkningen i Europa.
- Förenkling av regelverket, både på nationellt och europeiskt plan.
- Bättre integrering av miljöskydd och av kraven för en hållbar utveckling.

3.4.3 Lissabonstrategins metoder är också relevanta:

- En ny tidsplan för att fullborda den inre marknaden, med mellanliggande etapper.
- En årlig utvärdering vid Europeiska rådets vårtoppmöte.
- En "öppen samordningsmetod" utifrån gemensamma mål och med fokus på bästa praxis.
- En central roll för den privata sektorn och partnerskapet mellan offentliga myndigheter och det civila samhället.
- Fokus på dialogen mellan arbetsmarknadens parter.

3.4.4 Lissabonstrategin har redan gett följande positiva resultat:

- En ökad medvetenhet om reformkraven som går tvärs igenom traditionella skiljelinjer.
- En snabbare spridning av informationsteknik och innovationsprocesser.
- Ökat stöd till nystartande av företag och till finansiering av små och medelstora företag.
- Större hänsyn till utvecklingens hållbarhet med hjälp av åtgärder för att förbättra kvaliteten på de offentliga tjänsterna samtidigt som man reducerar budgetunderskottet, befastande av det sociala trygghetssystemet samtidigt som man skapar balans i räkenskaperna, introduktion av ny lagstiftning samt energi- och industriteknik som bättre skyddar miljön.
- Deltagande från arbetsmarknadens parter i de sociala reformerna.
- Åtgärder för förenkling av lagstiftning och administration, om än i begränsad omfattning.

3.4.5 De målsättningar som fastställts inom ramen för Lissabonstrategin är inte realistiska utan en förnyelse av EU:s institutionella ramar. Detta var målet för Europeiska konventet vars nyskapande sammansättning bestod av ett samarbete mellan företrädare för medlemsstaterna och de europeiska institutionerna samt representanter från kandidatländerna, de nationella parlamenten och observatörer från det civila samhället. Konventet utarbetade ett utkast till ändring av fördragen för att möjliggöra en modernisering och förenkling av de institutionella ramarna, i syfte att anpassa dem bättre till den omfattande utvidgningen och göra dem mer läsvänliga och attraktiva för den stora allmänheten. Det är också viktigt att i fördraget ta med förtjänsterna i den europeiska samhällsmodellen, där strävan efter ökad konkurrenskraft åtföljs av insatser för att främja sysselsättningen och de sociala framstegen. Bland Europeiska unionens mål finner man, enligt det nya fördraget som antogs av de 25 medlemsstaterna i juni 2004, en starkt konkurrenskraftig social marknadsekonomi som avser full sysselsättning, sociala framsteg och en hög nivå vad gäller skydd och förbättring av miljökvaliteten. EESK stöder detta krav på global sammanhållning där målet rörande konkurrenskraft integreras med andra mål rörande sociala och kvalitativa framsteg. Kommittén konstaterar samtidigt att man i dag har en lång väg kvar att gå eftersom flera hinder fortfarande står i vägen för den europeiska konkurrenskraften.

4. De europeiska företagens konkurrensackdelar

4.1 Otillräckligt stöd till entreprenörskap

4.1.1 Även om vissa av Europas konkurrensfördelar fortfarande snarare beror på pågående processer än på stadigvarande resultat, lider de europeiska företagens konkurrenskraft av en rad handikapp, vilket bidrar till dagens svaga resultat när det gäller tillväxt och sysselsättning.

4.1.2 Den debatt som på senare tid förts om företagandets till följd av kommissionens grönbok bekräftar att företag av alla storlekar och i de flesta EU-länder upplever att de dagligen har problem på grund av

- att reglerna är alltför komplicerade, både på nationellt och europeiskt plan,
- att bördan av skatter och sociala avgifter generellt väger alltför tungt,
- att det ofta är svårt att hitta finansiering,
- att riskvilliga entreprenörer får alltför litet stöd – bland annat underlåter man ofta att ge dem en andra chans när ett första företagsprojekt har misslyckats,

- att det är svårt att uppnå balans mellan företagets utbud av arbetstillfällen och den tillgängliga arbetskraftens yrkeskvalifikationer.

4.1.3 Här skall också nämnas den relativt låga förvärvsfrekvensen i Europa, inte minst i jämförelse med USA. Detta inverkar negativt på konkurrenskraften i Europa, på det generellt höga skattetrycket och på jämvikten i de sociala trygghetssystemen.

4.1.4 Många företagare har också uppfattningen att det finns en tendens i EU att låta analysrapporterna om förseningarna när det gäller EU:s konkurrenskraft hopa sig i stället för att sätta in verkligt effektiva åtgärder som kan utmyнна i kontrollerbara resultat – något som våra viktigaste konkurrenter, från USA till Kina, har insett betydelsen av.

4.1.5 Kommittén konstaterar att arbetsmarknadsparterna själva är väl placerade för att vidta sådana effektiva åtgärder till stöd för konkurrenskraften och företagandets. Det finns många exempel som tyder på att de ofta spelar en mycket viktig roll i detta sammanhang. Att arbetsmarknadsparterna kan verka som drivkraft borde ha framhållits i kommissionens grönbok.

4.1.6 EESK understryker att även de organisationer och företag som är verksamma inom den s.k. "sociala ekonomin" ofta möter ovannämnda hinder, såväl i fråga om beskattning som offentlig upphandling och konkurrensregler. Om dessa problem kunde lösas skulle det på ett väsentligt sätt bidra till att stärka ekonomin och sysselsättningen i Europa.

4.2 De snåriga och bestående hindren

4.2.1 Trots de framsteg som uppnåtts är utvecklingen av inre marknaden otillräcklig på en mängd områden. Detta gäller särskilt tjänstesektorn, som utgör 70 % av den ekonomiska verksamheten men där harmonisering och ömsesidigt erkännande långt ifrån motsvarar behoven. Flera förseningar präglar också liberaliseringen av den offentliga sektorn:

- Hinder inom de sektorer där det i vissa länder fortfarande råder monopol, t.ex. på transport- och energiområdena och inom postväsendet och – nu mindre än tidigare – i telekommunikationssektorn.
- En nationellt avgränsad offentlig upphandling (knappt 10 % av kontrakten sluts med utländska företag).
- Bristande administrativ öppenhet, trots att förvaltningen av inre marknaden kräver ökat samarbete på flera områden (t.ex. skatter, tull- och polisväsende, domstolar, konkurrens, bedrägeribekämpning, miljöskydd, osv.).

4.2.2 Utöver den avreglering som redan skett, pågår eller är planerad, och utöver de förseningar som i vissa fall kan konstateras på dessa områden, kvarstår att bringa klarhet i frågan om vilken ställning tjänsterna i allmänhetens intresse skall ha på inre marknaden. Den särskilda roll som tjänsterna i allmänhetens intresse spelar, och som redan har integrerats i flera direktiv om avreglering av olika sektorer, har på ett övergripande sätt skrivits in i Amsterdam- och Nicefördragen. Kommissionen håller på att utarbeta ett övergripande instrument för att klargöra de allmänna tjänsternas roll på inre marknaden. Man tvingas dock konstatera att debatten hittills begränsats till de nationella allmänna tjänsterna i förhållande till EU:s inre marknad utan att man över huvud taget nämnt möjligheten till och villkoren för en målinriktad utveckling av tjänster i allmänhetens intresse på EU-nivå. I en konkret debatt om framtiden för en utvidgad inre marknad och de europeiska företagens konkurrenskraft kan man emellertid inte bortse från denna fråga.

4.2.3 Utöver utvecklingen av gemenskapens regler fortsätter medlemsstaterna att stifta lagar under betingelser som kan krångla till eller utgöra ett hinder för företagens tillträde till inre marknaden. Ett förfarande med förhandsanmälan till kommissionen har införts (direktiv 83/189), men kommissionen, som är sysselsatt med en mängd arbetsuppgifter, kan ingripa effektivt endast i de mest uppenbara fallen, och utvidgningen kommer att komplicera saken ytterligare.

4.2.4 Det är dessutom inte alla medlemsstater som i tillräcklig omfattning har omsatt direktiven i nationell lagstiftning, och det finns brister i genomförandet av dem i omkring 10 % av fallen, ja rentav 25 % i vissa sektorer. Det sker också alltför många överträdelsefall – omkring 1 500 fall undersöks just nu av kommissionen.

4.2.5 Enhetliga skatteregler saknas i alltför hög grad fortfarande på inre marknaden, inte minst för att beslut på detta område måste fattas enhälligt av rådet. Bland annat måste all dubbelbeskattning undanröjas, en harmoniserad bas för företagsbeskattning utvecklas och det gemensamma moms-systemet förenklas.

4.2.6 De svårigheter och kostnader som är förenade med att skapa ett skydd för immateriella rättigheter i Europa är också ett handikapp för företagen inom EU, något som bekräftas av gemenskapspatentets försening (trettio år!) och att det kommer att medföra stora kostnader.

4.2.7 Förseningar har också drabbat olika projekt för trans-europeiska nät i det utvidgade Europa, eftersom offentlig, privat eller blandad finansiering ännu saknas.

4.2.8 Förseningarna när det gäller att fullborda inre marknaden är en av de direkta anledningarna till den mycket otill-

fredsställande situationen avseende sysselsättningen och arbetsmarknaden. Utvidgningen av EU från 15 till 25 medlemsstater accentuerar frågan om att förbättra sysselsättningen och dess olika aspekter (utbildning, yrkesmässig och geografisk rörlighet, sysselsättningskvalitet, omskolning osv.).

4.2.9 Principen om fri rörlighet och fri etablering på inre marknaden är i och med utvidgningen tillfälligt begränsad på grund av de undantag för en period upp till sju år som gäller för medborgare i de nya medlemsstaterna. Dessa begränsningar strider mot en öppen arbetsmarknad i ett utvidgat EU och innebär en risk att de utbildningsinsatser och den yrkesmässiga anpassning som vidtagits i de nya medlemsländerna blir lidande. Hinder finns också för enskilda från de nya medlemsstaterna som vill starta egna företag i EU-15.

4.3 Den svaga utvecklingen av en ekonomisk union

4.3.1 Den monetära unionen har inte åtföljts av den dynamiska ekonomiska tillväxt som den borde ha främjat. En viktig orsak är att den ännu inte har åtföljts av en verklig ekonomisk union. Den grund som delvis lades via tillväxt- och stabilitetspakten har själv skapat problem under senare tid. Flera stater respekterar inte pakten, bland annat Tyskland och Frankrike, som har överskridit treprocentgränsen för statsskulden. Dessutom har man börjat ifrågasätta paktens effekter (vars stabilitetskomponent är betydligt klarare än tillväxtkomponenten) på den svaga ekonomiska utvecklingen. I syfte att komma till rätta med paktens begränsningar måste en mer integrerad ekonomisk strategi utformas, vilket knappast är fallet i nuläget då de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken samordnas i ytterst liten utsträckning.

4.3.2 Eurogruppen, som omfattar medlemsstaterna i euroområdet, är alltför förhållandevis ostrukturerad, inte särskilt framträdande och i det väsentliga ett mellanstatligt samarbete, i motsats till Europeiska centralbanken som är organiserad efter federala principer. Vi är ännu långt ifrån en organiserad styrning av den europeiska ekonomin.

4.3.3 Rådet (ekonomiska och finansiella frågor) tar inte i tillräckligt hög grad ledningen för unionens ekonomi, eftersom den består av medlemmar som helst förespråkar sina egna nationella intressen, något som förstärks av att beslut mycket ofta måste fattas med enhällighet. Detta gäller till exempel Europas brist på skatteharmonisering.

4.3.4 Slutligen har rådet (konkurrens), som inrättats under senare år, inte några privilegierade förbindelser med rådet (ekonomiska och finansiella frågor) och har svårt att effektivt genomföra ett uppdrag som nödvändigtvis måste ha en gränsöverskridande karaktär och beröra alla rådskonstellationer.

4.3.5 Det är också beklagligt att det nya grundfördraget inte visar sig särskilt utförligt eller innovativt när det gäller fördjupningen av den ekonomiska unionen, i motsats mot de många tendenserna på andra områden. Det hade därför varit mer relevant för den europeiska ekonomins sammanhållning och konkurrenssamverkan att inte låta kommissionen bara få komma med rekommendationer utan också med regelrätta förslag, både beträffande de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och beträffande budgetunderskotten.

4.4 De otillräckliga strukturreformerna

4.4.1 Vid vårtoppmötena har medlemsstaterna förefallit ge prioritet åt nya diskussioner om de mål som sattes upp redan i Lissabon, även om detta medfört att en mängd nya bestämmelser införts, i stället för att genomföra en komparativ bedömning av nationella reformer. Alltför många medlemsstater har också underlåtit att involvera arbetsmarknadens parter fullt ut i utformningen och genomförandet av reformerna, och de har i stort sett inte samrått med arbetsmarknadsparterna eller nämnt dem i lägesrapporterna.

4.4.2 Medlemsstaternas godtycke när det gäller läget för reformerna sammanhänger med förseningarna på följande områden:

4.4.2.1 På europeisk nivå har de 25 medlemsstaterna enats om att fullborda inre marknaden på flera områden (t.ex. energi, tjänster, offentlig upphandling, transeuropeiska nät, anpassning av allmännyttiga tjänster), men de är motvilliga att anta de nödvändiga åtgärderna inom fastställda tidsramar.

4.4.2.2 På nationell nivå skiljer sig resultaten åt. Till och med de medlemsstater som har kommit längst med reformerna ligger ibland efter de mest högpresterande länderna utanför EU, och Europa har som helhet ett konkurrenshandikapp. Den utmaning som reformerna innebär består således inte enbart i att prestera bättre än förut, utan också och framför allt i att prestera bättre än andra länder. Här skall särskilt följande punkter nämnas:

4.4.2.2.1 När det gäller att öppna marknaderna har påtagliga framsteg gjorts på telekommunikationsmarknaden och, i mindre omfattning, på energimarknaderna – gas och elektricitet – där priserna fortfarande ofta är alltför höga. Avregleringen av postväsendet går i vissa länder långsamt med delmål som skall uppfyllas stegvis fram till 2009. Inom området för transportinfrastruktur finns fortfarande eftersläpningar när det gäller sammanlänknings- och modernisering, något som främst drabbar olika projekt för uppbyggnad av transeuropeiska nät.

4.4.2.2.2 När det gäller tillgång till finansiering är en integrering av den europeiska finansmarknaden på gång, understödd av eurons införande. Olika åtgärder har vidtagits för att underlätta finansieringen av nyetablerade företag och små och

medelstora företag. Tillgången till riskkapital är dock alltför otillräcklig. Dessutom är integreringen av finansmarknaden fortfarande alltför beroende av lagstiftning. Samreglering på arbetsmarknaden, så som den definierats och utformats genom avtalet mellan EU-institutionerna av den 16 december 2003, borde ha uppmuntrats.

4.4.2.2.3 När det gäller budgetunderskotten skiljer sig situationen mycket åt mellan olika länder: vissa medlemsstater har överskott i de offentliga finanserna (t.ex. Danmark, Finland, Luxemburg, Sverige), medan andra har nått upp till eller överskrider stabilitetspaktens gränsvärden (t.ex. Tyskland, Frankrike, Italien, Portugal). Dessa länder med alltför stora budgetunderskott är också de som är mest försenade med att genomföra strukturreformer.

4.4.2.2.4 När det gäller främjandet av innovation är satsningarna på forskning fortfarande otillräckliga. De motsvarar 1,9 % av BNP jämfört med 2,6 % i USA, och företagets investeringar är dubbelt så stora i USA som i EU-15. Det är långtifrån det mål på 3 % av BNP som fastlades i Lissabon för utgifter för forskning och utveckling där två tredjedelar skall finansieras av den privata sektorn. Satsningarna ligger dessutom inte i fas, varken sinsemellan eller med det europeiska ramprogrammet för forskning och utveckling. Bristen på europeisk gemensam politik på strategiska områden påverkar dess teknikinvesteringar. Antalet patentansökningar som lämnas in i Europa, särskilt när det gäller den nya tekniken, är också betydligt färre än i USA och Japan, inte minst på grund av att det inte finns något effektivt och billigt gemenskapspatent.

4.4.2.2.5 När det gäller förstärkningen av arbetsmarknaden skiljer sig situationen mycket åt mellan olika länder: i vissa är sysselsättningsnivån generellt hög, medan andra lider av strukturell undersysselsättning. Omfattande reformer har inletts för att förbättra arbetsmarknadens funktion och flexibilitet samt överensstämmelsen mellan utbud och efterfrågan på arbetstillfällen. För att garantera européernas anslutning till Lissabonstrategin tycks det dock nödvändigt att dessa reformer snabbt resulterar i hållbara kvantitativa och kvalitativa framsteg vad gäller varaktig utbildning och sysselsättning, och att detta sker inom en adekvat ram av lagar eller kollektiva konventioner. Särskilt behövs fortfarande en större investeringsinsats, bland annat via utbildning, sysselsättning och yrkeskvalifikation, med inriktning på kvalitetsförbättring. Samrådet med arbetsmarknadens parter, och förhandlingarna med eller mellan dessa, bör särskilt syfta till att garantera att de nya regelsystemen förbättrar sysselsättningsläget och anställningsvillkoren, så att man kan klara den internationella konkurrensen. I Kokrapporten framhölls dessutom tydligt de prioriteringar som måste omsättas i praktisk handling för att permanent rätta till situationen.

4.4.2.2.6 När det gäller att befästa det sociala skyddet genomförs många reformer för att systemen skall återfå sin finansiella balans när utvecklingen går mot allt äldre befolkningar i hela Europa. Det rör sig bland annat om att anpassa inbetalningsperioden med hänsyn till att den förväntade livslängden ökar och att uppmuntra användning av kompletterande försäkringssystem och pensionsfonder. Även om dessa reformer är i en utvecklingsfas uppstår avsevärda förseningar när det gäller de kompletterande försäkringssystemen samt problem som rör genomförandet och effektiviteten, inte minst eftersom det är vanligt att människor drar sig tillbaka från arbetsmarknaden i förtid, trots de åtaganden som gjordes i Barcelona 2002. Det gäller bland annat att se till att de sociala skyddssystemen reformeras på ett rättvist sätt och att undvika att skapa nya former av utslagning som inte bara skulle få sociala konsekvenser utan även negativa ekonomiska effekter på EU:s ekonomi.

4.4.2.2.7 De flesta europeiska länder har utbildningssystem som allmänt sett är mycket effektiva och väl utvecklade, även om de fortfarande avskärmar sig alltför mycket från ekonomiska realiteter och saknar lämpliga utsikter för arbetsmarknadsintegrering, ofta har alltför selektiva antagningsförfaranden och inte har en inriktning som är lämplig för att erbjuda ett effektivt stöd livet igenom. Utbytesprogram utformas för att intensivifiera dessa samband och utveckla olika system för lärande. Att fler får tillgång till Internet bidrar också till att utbildningarna blir effektivare.

4.4.2.2.8 När det gäller att förenkla lagstiftningen samt förbättra dess kvalitet och effektivitet, har alla medlemsstater samma behov av att göra regelsystemen enklare, även om vissa länder tidigare än andra har utvecklat program för att avhjälpa problemet. Generellt prioriteras förenklingar när det gäller att starta företag eller avseende små och medelstora företag, på grund av effekterna för ekonomin och sysselsättningen. Man bör också öka stödet till företag när det gäller att utforma och hantera driftsförfaranden. Dessa reducerar den bristande effektiviteten och bär upp produktivitetstillväxten, vilket leder till ökad konkurrenskraft.

4.4.2.2.9 När det gäller hållbar utveckling får medlemsstaternas åtgärder för tillämpningen av Kyotoavtalet varierande resultat. Miljöskyddet är traditionellt starkast förankrat i de nordiska länderna. I övriga medlemsstater har man dock tagit nya initiativ, och erfarenhetsutbyte gör det möjligt att hämta inspiration från tillvägagångssätt som varit framgångsrika (exempelvis frivilliga uppförandekoder, stadgar för miljöskydd, märkning, fördelning av utsläppstillstånd, etc.). Vi måste se till att unionens konkurrenskraftsstrategi ligger i linje med en ansvarsfull politik för miljöskydd och de åtaganden som gjorts på området, och att konkurrenspolitiken inte på något sätt står i strid med miljöpolitiken.

4.4.3 Sammantaget har reformerna hittills fått ett mycket blandat resultat. Trots mängden av rapporter om försämrad konkurrenskraft och anhopningen av "processer" eller strategier för att förbättra den (jfr Luxemburg, Cardiff, Köln, Lissabon,

Göteborg, Barcelona, osv.) har EU svårt att förverkliga vart och ett av sina uttalade mål (en inre marknad, en finansiell integration, en kunskapsekonomi, ett mycket gott miljöskydd osv.).

4.4.4 Samtidigt har situationen vad gäller ekonomi och sysselsättning i Europa stadigt försämrats efter den gynnsamma konjunktur som rådde i samband med Europeiska rådets möte i Lissabon 2000. Orsakerna till detta är brist på investeringar och efterfrågan i den europeiska ekonomin – även efter de penning- och finanspolitiska restriktionerna – och andra olika men kumulativa orsaker som sammanhänger med det allmänna klimat av osäkerhet som skapats av terrordåden, de internationella konflikterna och störningarna på finans- och aktiemarknaderna, samt oljepriset, med negativa effekter för förtroendet och för de ekonomiska aktörernas aktivitet. Tillväxttalen har gått från 3,5 % år 2000 till 1,6 % år 2001 och knappt 1 % sedan 2002. Sysselsättningen har minskat och arbetslösheten ligger på nytt över åttaprocentstrecket. Denna ekonomiska och sociala konjunkturnedgång i Europa avviker skarpt från den nuvarande tillväxtdynamiken i USA (närmare 5 %) även om den senare hör hemma i ett mycket speciellt sammanhang (jfr dollarkursen, budgetunderskottet, militära utgifter osv.).

4.4.5 Lissabonstrategin har kommit in i en ond cirkel: utan tillväxt kompliceras genomförandet av reformer, men om dessa försenas försämrars i sin tur återgången till högre tillväxt och ökad sysselsättning. Det har gått inflation i reformmål, åtaganden och deltagande stater, samtidigt som vi kan konstatera en brist på medansvar, genomförande och samordning, och därmed på ekonomiska och sysselsättningsrelaterade resultat. Det finns en risk för att staterna lurar sig själva genom att inte inleda nödvändiga reformer med den bestämdhet som krävs och samtidigt låter folk tro att strategin stadigt går framåt. En sådan "Lissabonbubbla" kommer att spricka långt före 2010.

5. Kommitténs rekommendationer

5.1 Att återvinna de ekonomiska aktörernas förtroende

5.1.1 Europas konkurrenskraft måste ingå i ett övergripande politiskt, ekonomiskt och socialt projekt som kan skapa bred anslutning och aktivt engagemang bland aktörerna i näringsliv och samhälle. Det nya fördraget kommer att bidra till att uppfylla dessa förväntningar.

5.1.2 Det är särskilt viktigt att detta europeiska projekt uppfattas bättre i omvärlden, både i unionens förbindelser med grannländerna och med dess olika internationella samarbetspartner. Frågan om Europas attraktionskraft och anpassning till strukturella förändringar bör diskuteras och preciseras mer i detalj, bland annat i samband med frågor som rör internationella investeringar, företagsetableringar i Europa och företagsflyttningar till andra delar av världen. Kommittén hoppas särskilt att de pågående WTO-förhandlingarna skall bidra till att det utformas bättre internationella regler för handel och investeringar på global nivå.

5.1.3 På samma sätt som det finns ett behov av nya regler på global nivå, där det i dag finns stora brister, krävs det en förenkling av regelverken i Europa, som har allt för många regler och administrativa förfaranden. Man måste därför

- förbättra de inledande konsekvensanalyserna och garantera att analyserna utförs på ett oberoende sätt, systematiskt undersöka alternativ till traditionella regleringar, bedöma förslaget följder för förenkling och konkurrenskraft samt systematiskt offentliggöra analysen tillsammans med förslaget till nya regler,
- motivera alla ändringar som skulle kunna leda till bristande överensstämmelse med konsekvensanalysen,
- engagera företag och andra användare i förenklaringsarbetet före själva regleringen (SLIM-kommittéer före snarare än efter beslut),
- uppmuntra självreglering och samreglering på arbetsmarknaden på EU-nivå, särskilt inom servicesektorn,
- uppmuntra medlemsstaterna att göra en egen parallell förenkling och en prövning av överstämelsen med EU:s regler.

5.1.4 Det behövs åtgärder för att med större beslutsamhet stödja skapande och utveckling av företag, med bättre tillgång till riskkapital (här kan Europeiska investeringsbanken göra en större insats), fler program för att med hjälp av entreprenörer utbilda entreprenörer och ett tätare nät av stödtjänster för småföretag i alla medlemsstater med samordning på EU-nivå.

5.1.5 Man bör också mer allmänt uppmuntra företag, branschorganisationer och det civila samhällets olika aktörer att ta fler initiativ på europeisk nivå genom att i större utsträckning utnyttja de nya samarbetsmöjligheter som den europeiska integrationen har skapat. Deras konkreta initiativ och de nya åtgärder som förväntas av EU-institutionerna eller medlemsstaterna kommer att spela en avgörande roll för att den återhämtning av konkurrenskraften som pågår i Europa skall få reella effekter och ge positiva resultat samt för att de olika hinder som fortfarande finns kvar skall undanröjas. I sista hand är den viktigaste förutsättningen för att Europa skall bli mer effektivt och konkurrenskraftigt att det tas fler sådana ekonomiska initiativ och samarbetsinitiativ som ömsesidigt förstärker varandra. De europeiska, nationella och regionala offentliga myndigheterna måste därför underlätta och skapa en gynnsam och konkurrenskraftig miljö.

5.2 Att fullborda den inre marknaden

5.2.1 Det är hög tid att snarast möjligt fullborda de viktigaste bestämmelserna om den inre marknaden, som i dag har utvidgats från 15 till 25 medlemsstater. Tidsfristen för detta får inte vara längre än 2010, det vill säga den tidsfrist för att uppnå konkurrenskraftsmålet som fastställdes i Lissabon. Ett sådant mål är i dag oundgängligt, men man får inte bortse från att den inre marknaden även därefter ständigt måste justeras och omstruktureras.

5.2.2 Den viktigaste förutsättningen är att medlemsstaterna blir mer strikta med att införliva direktiven och att detta sker inom utsatt tid så som man utlovat under toppmötet. Det förutsätter att regeringarna tar större ansvar och att man om nödvändigt ändrar inriktningen för de EU-stöd som beviljats de felande länderna så att de i stället fokuseras på målet om bättre införlivande. Dessutom skulle införlivandet av lagstiftningen underlättas om man i stället för direktiv oftare använde förordningar, som skall tillämpas på ett direkt och enhetligt sätt.

5.2.3 Vid harmonisering som rör konkurrenskraften bör följande prioriteras:

- En förordning som avskaffar dubbelbeskattning på den inre marknaden och som ersätter alla snåriga och ofullständiga bilaterala avtal mellan medlemsstaterna.
- En förenklad stadga för Europabolag som är tillgänglig för små och medelstora företag – vilket EESK upprepade gånger har efterlyst – och som skulle skapa nya möjligheter för utveckling, samarbete och underleverantörsavtal på EU-nivå, med början i gränsområden.
- Ett snabbt införande av ett enkelt, effektivt och billigt gemenskapspatent, eftersom de upprepade förseningarna med att anta ett sådant patent innebär att Europa strukturellt sett saknar förmåga att uppnå sina mål för konkurrenskraften.
- Fullbordande av en verklig inre tjänstemarknad⁽¹⁾ med aktivt deltagande av berörda branscher.

5.2.4 En annan nödvändig förutsättning för att stärka den inre marknaden är att man undanröjer de administrativa barriärerna, något som mer direkt borde stödjas av unionen, vilket inte är fallet idag. Man bör därför

- sträva efter ett bättre samarbete på EU-nivå med de nationella förvaltningarna, som i dag gemensamt skall förvalta en inre marknad med 25 medlemsstater,
- utföra EU-inspektioner i medlemsstaterna och sammanställa rapporter om eventuella brister och förslag till lösningar,

⁽¹⁾ EESK håller på att utarbeta ett yttrande om direktivförslaget.

- standardisera tullförfarandena vid EU:s yttre gränser efter utvidgningen, vilket i ett första skede bör omfatta en gemensam utbildningsinsats samt ökad praktiktjänstgöring och utbyte bland tulltjänstemän,
- publicera jämförelser mellan medlemsstaterna om offentliga upphandlingskontrakt som ingåtts,
- öka samordningen av offentliga tjänster i olika länder, och vid behov inom relevanta områden bana väg för utvecklingen av sådana tjänster på europeisk nivå.

5.3 Att utveckla den ekonomiska unionen

5.3.1 Att utveckla en verklig ekonomisk union är centralt för de europeiska företagens konkurrenskraft och en förutsättning för att fullt ut garantera den monetära unionens hållbarhet. Det gäller framför allt att ge Europa en lämpligare och stabilare makroekonomisk strategi med tanke på skiftningarna i den internationella konjunkturen samt en lämplig stödpolitik i fråga om utbud efterfrågan. Det är av avgörande betydelse att utvecklingen av denna gemensamma ekonomiska politik samordnas med arbetet för att uppnå det konkurrenskraftsmål för 2010 som fastställdes i Lissabon. Detta förutsätter att man

- utvidgar euroområdet till de nya EU-medlemsstaterna så snart de är i stånd att varaktigt uppfylla kriterierna,
- i högre grad utnyttjar gemenskapsmetodens fördelar (t.ex. kommissionens rapporter och förslag, majoritetsomröstning i rådet) i alla frågor som är av verkligt gemensamt ekonomiskt intresse,
- säkerställer efterlevnaden av stabilitets- och tillväxtpakten genom villkor som även tar hänsyn till konkurrensproblematiken, det vill säga genom att prioritera investeringsvillkoren snarare än de administrativa utgifterna.

5.3.2 Bland de åtgärder som skulle göra stora framsteg möjliga på väg mot en ekonomisk union kan nämnas följande:

- Ett EU-utlåtande på förhand, och inte i efterhand, om medlemsstaternas finansiella lagförslag för att säkerställa att de är i linje med de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken.
- En starkare koppling mellan riktlinjerna för sysselsättningen och de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken, som inte får betraktas som separata.
- Påskyndande av organiseringen av ett europeiskt finansiellt område, däribland genom självreglering och samreglering på arbetsmarknaden.

5.3.3 En förutsättning för den ekonomiska unionen är att skattesystemen, särskilt beräkningsunderlagen, samordnas mer

under villkor som är förenliga med en ekonomi som är öppen för handel och attraktiv för investeringar. Friheten att fastställa skattesatserna skulle eventuellt kunna begränsas på de områden som direkt berör den inre marknaden. Avtalade skattelättnader är också nödvändigt för sysselsättningen. Om man inte kan uppnå enighet kan ett ökat samarbete mellan de länder som vill gå i denna riktning göra det möjligt att uppnå inledande framsteg.

5.3.4 Målen för en mer samordnad ekonomisk politik bör vara följande:

- Att utforma en tillväxtpolitik som gynnar den ekonomiska aktiviteten och sysselsättningen i enlighet med utfästelserna vid de senaste europeiska toppmötena. Det innebär att man, förutom ytterligare insatser från EIB som dock har en begränsad om än inte obetydlig effekt, ger offentlig-privata partnerskap en ny dimension, bland annat för att finansiera nya transeuropeiska infrastrukturer i den utvidgade unionen.
- Att främja en mer aktiv industriell strategi som klargör EU:s intressen, i form av en kompatibel konkurrenspolitik, en handelspolitik som är mer inriktad på försvaret av dessa intressen, stöd till stora gemensamma projekt och stöd från gemenskapsbudgeten.
- Att säkerställa den nödvändiga utvecklingen av företagens investeringar i innovationer och forskning, bland annat för att stärka den europeiska konkurrenskraften kvalitativt.
- Att garantera Europas oberoende när det gäller teknik som är central för Europas säkerhet (vid behov genom ökat samarbete med preferensregler för berörda offentliga upphandlingskontrakt).
- Att centrera den gemensamma FoTU-politiken kring gemensamma projekt med euro-kompatibla nationella insatser.

5.3.5 Den nya budgetplanen 2007–2013 bör fokusera på Europas konkurrenskraft. Man måste därför

- i högre grad föregripa ekonomiska, industriella, regionala och sociala förändringar samt i förväg göra den omställning som krävs,
- fortsätta reformen av jordbrukspolitiken i samarbete med berörda grupper i strävan att uppnå en konkurrenskraftig europeisk livsmedelsindustri, uppfylla konsumenternas miljö- och säkerhetskrav samt uppnå en balanserad landsbygdsutveckling,

- stärka EU:s internationella närvaro genom att effektivisera utvecklingsstödet och bygga upp partnerskap genom att stödja europeiska företags investeringar på utländska marknader med stark tillväxtpotential,
- anpassa EU:s stödmetoder, dvs. utöka stöd villkoren (särskilt vid ekonomisk konvergens men också vid införlivande av direktiv), uppnå en högre grad av ömsesidighet från stödmottagarländernas sida (gynnsamt konkurrens klimat för företagen, administrativ förenkling, undanröjande av hinder), kontrollera att gemenskapsstöden och de statliga stöden är förenliga med konkurrensreglerna (vara uppmärksam på skadliga snedvridningar och störningar till följd av artificiella företagsflyttningar) och skapa bättre möjligheter för lån till låg ränta i stället för att låta merparten av stöden bestå av bidrag.
- Säkerställa samtrafiken mellan nätverken för telekommunikation, energi och transporter under optimala villkor med hänsyn till kostnad, kvalitet och säkerhet.
- Påskynda den europeiska finansmarknadens integration genom att förena flöde, harmonisering, säkerhet, konkurrenskraft och självreglering.
- Se till att uppnå produktivitetsökning, å ena sidan direkt i företagen – genom bättre arbetsorganisation, datorer och ny teknik – och å andra sidan genom en ökad ekonomisk och social effektivitet i anslutning till de statliga transfereringarna, även genom stordriftsfördelar – öppnande av den offentliga sektorn och europeiskt samarbete mellan myndigheter i de olika länderna – vilket kan bidra till att absorbera den offentliga sektorns underskott.

5.4 Ett mer konsekvent genomförande av strukturella reformer

5.4.1 Lissabonmandatets trovärdighet måste få en fastare förankring bland EU-medborgarna. Deras oro över dess innebörd och dess sociala kostnader måste stillas. Dessa reformer är avgörande för vår framtida utveckling i en öppen ekonomi. Det gäller att säkerställa hållbarheten hos den europeiska samhällsmodellen – som EU-medborgarna väntar stort värde vid, vilket kommer till uttryck i unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – utan att ge avkall på målet för konkurrenskraften.

5.4.2 Även detta konkurrenskraftsmål bör förtydligas. Att unionen skall bli världens mest konkurrenskraftiga ekonomi innebär för kommittén inte att alla kostnader skall pressas maximalt inom alla områden. Ett sådant mål skulle vara lika bedrägligt som ogenomförbart och på flera sätt olyckligt och icke hållbart med avseende på de kvalitativa, sociala och miljömässiga kostnaderna. För kommittén innebär målet tvärtom att man erbjuder företagen möjlighet att bli fullt ut och hållbart konkurrenskraftiga i en öppen och globaliserad ekonomi, bland annat genom användningen av ny teknik och ett nytänkande i organisationen av arbetet och produktiviteten, samtidigt som man hela tiden värnar om och befäster vårt sätt att lägga in sociala aspekter på utvecklingen i Europa.

5.4.3 Det krävs bättre samordning mellan de ekonomiska, sociala, administrativa och miljömässiga reformerna å ena sidan, och mellan medlemsstaterna å andra sidan. Jämförbarhet och ömsesidig förstärkning bör säkerställas. Mot bakgrund av den aktuella situationen för de strukturella reformerna i medlemsstaterna bör man framför allt vidta följande åtgärder:

- Säkerställa att forskningsbudgeten motsvarar EU:s mål: 3 % av BNP, av vilket två tredjedelar skall finansieras av den privata sektorn, och att de nationella programmen är i fas med varandra och med FoTU.
- Uppmuntra lärlingsutbildning och varvad utbildning i skolan och på företagen, göra denna typ av utbildning mer tillgänglig samt ytterligare utveckla europeiska utbytesprogram.
- Främja en bättre anställbarhet för arbetssökande genom utbildningsprogram och personligt stöd i anslutning till integrationen på arbetsmarknaden.
- Uppmuntra de arbetssökande, kvinnor som män, äldre som yngre, att utveckla oberoende ekonomisk verksamhet genom att förenkla de administrativa förfarandena och se till att detta inte innebär någon nackdel för dem med hänsyn till det sociala trygghetssystemet.
- Säkerställa de sociala trygghetssystemens stabilitet, som är en garanti för deras hållbarhet, med tanke på den åldrande befolkningen i Europa, samtidigt som man motverkar och bestraffar svartarbete.
- Förenkla regelverket och förfarandena – särskilt för små och medelstora företag – och samtidigt bekämpa den svarta ekonomin på ett effektivare sätt enligt ovanstående.
- Ge prioritet åt skapandet av företag och uppmuntran av företagsandan genom att förändra administrativa och skattemässiga bestämmelser i en sådan riktning.
- Befästa den hållbara utvecklingen och främja ny teknik på detta område – vilket skapar nya världsmarknader för de europeiska företagen – samt utveckla utbyten av bästa praxis, vilka med fördel kunde ingå i en databas.

5.4.4 På EU-nivå bör denna samordning av reformerna backas upp av följande åtgärder:

- Europeiska kommissionens ordförande bör få ett särskilt ansvar att tillsammans med sina kolleger ta tillvara EU:s konkurrenskraft, vilket motiverar särskilda initiativ inom ramen för kommissionens politik på detta område. En kommissionsledamot skulle kunna utses av ordföranden för att bistå denne i detta arbete.
- Man bör förbättra den jämförande resultattavlan för genomförandet av Lissabonreformerna, och betona inte bara de offentliga myndigheternas utan även det civila samhällets roll.
- EU:s stöd bör i större utsträckning anpassas till Lissabonmålen och denna komparabilitet bör utvärderas i årsrapporterna.

5.4.5 Ett centralt krav är i dag att stärka EU-medborgarnas intresse för den europeiska integrationen och det konkurrensmål som unionen ställt upp. Detta kräver en klarare bild av målsättningarna och konturerna för det EU som håller på att byggas, liksom av det övergripande ekonomiska och sociala ramverket för de strukturella reformerna. Ett villkor för detta är bland annat en bättre förståelse av utvecklingen av den europeiska modellen med dess relationer mellan arbetsmarknadens parter.

5.4.6 Att öka konkurrenskraften mellan de europeiska företagen innebär bland annat att förbättra de anställdas yrkeskvalifikationer, uppmuntra deras deltagande i arbetsorganisationen samt stärka den sociala sammanhållningen i företagen tack vare nya och närmare kontakter mellan de olika parterna.

5.4.6.1 Företagens investeringar i mänskliga resurser tycks central: Ett företags arbetskraft, dess mänskliga kapital, är direkt avgörande när det gäller produktiviteten. Det är denna investering, särskilt i utbildning, som de anställdas motivation och produktivitet är avhängiga av.

5.4.6.2 Livslångt lärande har blivit ett centralt inslag i EU:s sysselsättningspolitik, men det är oroande att se vilken procentandel av arbetskraften som deltar i utbildning och fortbildning: bara i genomsnitt 14 % av åldersgruppen 25–29 år, och stadigt sjunkande med stigande åldrar, för att hamna på omkring 5 % för åldersgruppen 55–64 år.

5.4.6.3 I ett produktionssystem där arbetstillfällena i allt högre grad kräver tekniskt handlag och know-how är detta oroande för Europas konkurrenskraft. Det är önskvärt, för att inte säga oundgängligt, att denna situation rättas till. Till den ändan måste företagen integrera utbildning i sin strategi, som en investering på medellång och lång sikt, och inte som en

insats som motiveras av snabb – om inte omedelbar – avkastning på investeringarna.

5.4.6.4 Men yrkesutbildningen och det livslånga lärandet får inte betraktas isolerat. De måste vara inslag i planeringen av de anställdas karriärer. Det gäller att se till att alla åldersgrupper – via utbildning – motiveras att förbättra kompetensen och göra den yrkesmässiga utvecklingen mer dynamisk. Ur denna synvinkel är det verksamt att göra lägesanalyser av framstegen i kompetensutvecklingen inom ramen för individuella professionella målsättningar som samstäms med företagets.

5.4.7 EESK vill också framhålla vikten av den sociala ekonomin, som har behandlats i flera yttranden. Den sociala ekonomin kan utgöra en modell för ökad konkurrenskraft som bygger på samarbete mellan individer och företag samt på en förmåga att tillgodose individuella behov och utveckla human-kapitalet.

5.4.8 Förutom företagen och deras anställda spelar arbetsmarknadsorganisationerna en viktig roll när det gäller att omdefiniera arbetsmarknadsrelationerna. Genom Lissabonmandatet tilldelades ursprungligen företagen, arbetsmarknadens parter och det civila samhället en viktig roll för att se till att reformerna blev framgångsrika. Kommittén beklagar djupt att detta undervärderades vid de första vårtoppmötena, såväl i medlemsstaternas rapporter som i rådets debatter och slutsatser.

5.4.9 Situationen började förbättras genom möten mellan arbetsmarknadens parter, ordförandeskapet och kommissionen strax före toppmötena. Den fleråriga dagordning för uppläggen av den sociala dialogen som arbetsmarknadens parter (Unice, ECPE, Ueapme och Europeiska fackliga samorganisationen) enades om bidrog också till att stärka deras medverkan i genomförandet av strategin för reformerna. Denna struktur för samarbete och gemensamma initiativ är inriktad på tre aspekter (sysselsättning, sociala aspekter och rörlighet) och betonar framför allt förbättringar i fråga om utbildning och yrkeskvalifikationer. Den bidrar därmed till att fastställa en europeisk samhällsmodell som dels skall öka företagens ekonomiska konkurrenskraft, dels stärka det sociala innehållet.

5.4.10 Arbetsmarknadens parter har redan påbörjat väsentliga reformer i medlemsstaterna, såväl i fråga om utbildning som arbetsmarknad och socialt skydd. Det är viktigt att uppmuntra ett gemensamt ansvar för reformerna genom att lyfta fram dessa initiativ och överenskommelser i rapporterna till vårtoppmötena och genom att låta dem ingå i utbytet av bästa praxis. Kommittén är beredd att via en databas sprida information om de sociala och ekonomiska aktörernas medverkan i reformarbetet.

6. Slutsatser

6.1 Kommittén drar slutsatsen att de europeiska företagens bristande konkurrenskraft är det höga pris ett EU med otillräcklig företagsamhet får betala, ett EU som alltjämt är ofullbordat på många områden, vars reformer är försenade och som inte lyckas utnyttja sina egna fördelar på grund av bristande beslutsamhet och ett ibland inkonsekvent och följaktligen också kontraproduktivt agerande. Detta bekräftas av fyra centrala brister:

- Företagsamheten främjas i alltför liten utsträckning trots EU:s friheter.
- Inre marknaden förblir ofullbordad trots utvidgningen.
- En ekonomisk union saknas alltjämt trots den monetära unionen.
- Strukturella reformer genomförs i föga utsträckning trots att de är planerade.

6.2 För att komma till rätta med dessa tillkortakommanden krävs ett kollektivt ansvar i syfte att säkerställa en större överensstämmelse mellan EU och dess medlemsstater och utnyttja deras kompletterande roller. Kommittén ställer sig positiv till att man vid det senaste vårtoppmötet

- uppmanade medlemsstaterna att främja partnerskap för reformer där arbetsmarknadens parter, det civila samhället och de offentliga myndigheterna ingår,
- stödde de europeiska arbetsmarknadsparternas önskemål att befästa sitt engagemang genom att inrätta ett nytt europeiskt partnerskap för förändring.

6.3 Kommittén anser att sådana partnerskap såväl på EU-nivå som i medlemsstaterna omedelbart bör se till att skapa förutsättningar för en förbättrad konkurrenskraft i EU. Bland annat bör de bidra till att

- påskynda en optimal organisation av inre marknaden,
- se till att den ekonomiska unionen utvecklas till samma nivå som den monetära unionen,
- involvera alla berörda sektorer i reformerna,
- lansera innovativa initiativ i detta syfte, i vilka såväl den offentliga och privata sektorn som olika organisationer deltar,
- utvärdera detta partnerskaps framsteg vid nästkommande vårtoppmötet.

6.4 Kommittén understryker behovet av att alltjämt hålla sikten på tidsgränsen 2010, som bör inbegripa såväl genomförandet av Lissabonreformerna som fullbordandet av inre marknaden och genomförandet av en verklig ekonomisk union, som är konkurrenskraftig och grundar sig på den monetära unionen samtidigt som den till fullo integrerar kraven på en hållbar utveckling.

6.5 Kommittén konstaterar slutligen att reformprocessen måste påskyndas men väsentligt skulle underlättas genom en starkare ekonomisk tillväxt. Europeiska unionen borde utan dröjsmål garantera de åtgärder som behövs för att stärka den inre marknaden genom att stimulera utbud och efterfrågan, samt på detta sätt skapa varaktiga villkor för att öka investeringarna, handeln, konsumtionen och sysselsättningen.

Bryssel den 27 oktober 2004

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Anne-Marie SIGMUND
